

۹۵ / ۹ / ۱۴

هو العليم

مباحث اخلاق در مشاوره و روان درمانی

تألیف: دکتر غلامحسین احمدی

www.ketab.ir

سرشناسه: احمدی، خدابخش، ۱۳۴۷ -

عنوان و نام پدیدآور: مباحث اخلاقی در مشاوره و روان‌درمانی/ تألیف خدابخش احمدی.

وضعیت ویراست: ویراست ۲.

مشخصات نشر: تهران: داتژه، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۳۲۰ ص.: ۵/۲۰×۵/۱۴ س.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۰-۱۵۲-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: واژه‌نامه.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: مشاوران بهداشت روانی -- اخلاق حرفه‌ای

موضوع: Mental health counselors -- Professional ethics

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۳۴۶۶/۴۶۶

رده بندی دیویی: ۳۶۲/۲۰۴۲۵۶

سازمان: کتابشناسی ملی: ۴۳۵۹۹۹۰

عنوان: مباحث اخلاقی در مشاوره و روان‌درمانی

تألیف: دکتر خدابخش احمدی،

صفحه آرا: کژال رافیک، مانده عظیمی)

مدیر تولید: دارین سارمندی

ناشر: دانژه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: طبع کتاب

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

قطع: رقعی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۰-۱۵۲-۳

این اثر مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف (ناشر) نشر یا بخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

تهران: خیابان استاد مطهری - خیابان سلیمان خاطر (امیر اتابک) - کوچه اسلامی - شماره ۴/۲
کد پستی: ۱۵۷۸۶۳۵۸۱۱ صندوق پستی: ۴۱۴۶-۱۴۱۵۵ تلفن: ۸۸۸۴۶۱۴۸-۸۸۸۱۲۰۸۳ تلفکس: ۸۸۸۴۲۵۴۳
تلفن دفتر بخش: ۶۶۴۷۶۳۷۵ - ۶۶۹۵۷۴۶۱ فکس: ۶۶۴۷۶۳۸۹

فهرست

۷.....	مقدمه
۱۴.....	پیشگفتار: براساس دوم
۱۷.....	فصل اول: تعریف اخلاق
۱۹.....	ارزش و مسأله اخلاق
۲۰.....	ضرورت پرورش اخلاق
۲۱.....	اهمیت اخلاق در اسلام
۲۲.....	فواید و آثار اخلاق
۲۳.....	اصول اخلاقی در اسلام
۲۸.....	اخلاق اسلامی در روابط اجتماعی
۳۹.....	فصل دوم: اخلاق حرفه‌ای
۳۹.....	فلسفه اخلاق یا ضوابط اخلاقی
۴۴.....	تصمیم‌گیری اخلاقی
۵۳.....	فصل سوم: صلاحیت اخلاقی مشاور و روان‌شناس
۵۷.....	انگیزه‌های درمانگری
۶۲.....	خصوصیت‌های لازم برای مشاور
۷۱.....	فصل چهارم: اصول اساسی اخلاق در مشاوره و روان‌درمانی
۷۱.....	نقش ضوابط اخلاقی در شکل‌دهی عملکرد مطلوب مشاوران
۷۳.....	اصول اساسی ضوابط اخلاقی
۷۶.....	رعایت حقوق مراجعان
۷۷.....	۱. رضایت و موافقت آگاهانه
۷۸.....	۲. حقوق خردسالان
۷۹.....	۳. حقوق مراجع در ارجاع
۸۰.....	۴. رازداری
۸۲.....	سایر مباحث مربوط به رازداری
۹۱.....	در نظر گرفتن نیازهای مراجعان قبل از نیازهای خود
۹۵.....	سوء رفتار در مشاوره و روان‌درمانی
۹۷.....	مباحث مربوط به رضایت
۹۹.....	حقوق مراجع در زمینه رضایت

فصل پنجم: موضوع‌های اخلاقی در فرایند مشاوره و روان‌درمانی	۱۰۵
الف) موضوع‌های اخلاقی و آزمون و تشخیص	۱۰۵
نقش تشخیص در مشاوره و روان‌درمانی	۱۰۵
ملاحظه‌های فرهنگی و اخلاقی و ارزیابی و تشخیص	۱۰۶
راهنمای اخلاقی در به کارگیری آزمون	۱۰۷
ب) موضوع‌های اخلاقی در برقراری ارتباط با مراجع	۱۰۹
ضوابط اخلاقی در ارتباطات چندگانه	۱۱۰
ارتباط شخصی با مراجع	۱۱۲
تأسیس بدنی در ارتباط بین مراجع و درمانگر	۱۱۳
روابط صمیمی با مراجع	۱۱۶
ج) موضوع‌های اخلاقی در به کارگیری فنون	۱۱۸
آگاهان درمانگر مراجع از فنون به کار گرفته شده	۱۱۸
انگیزه‌ها، استفاده از فنون	۱۲۰
د) موضوع‌های اخلاقی در تجویز دارو	۱۲۲
اقدام‌های لازم قبل از تجویز دارو	۱۲۵
اقدام‌های لازم در زمان تجویز دارو	۱۲۵
اقدام‌های لازم در طول دوره درمان دارو	۱۲۶
فصل ششم: مباحث اخلاقی در گروه درمانی	۱۳۱
رضایت آگاهانه	۱۳۱
حقوق اعضای گروه	۱۳۲
گروه‌های غیر داوطلب	۱۳۴
آزادی ترک گروه	۱۳۴
فقدان اجبار و فشار	۱۳۵
حق درمان منصفانه	۱۳۶
وازداری در گروه	۱۳۷
خطرهای ناشی از شرکت در گروه	۱۳۹
نقوه ارزش‌های رهبر در گروه	۱۴۲
مسائل اخلاقی در مشاوره گروهی بین فرهنگی	۱۴۳
استفاده بجای و نابجا از فنون گروهی	۱۴۵
صلاحیت رهبری گروه	۱۴۷
فصل هفتم: مباحث اخلاقی مشاوره و روان‌درمانی با مراجعان خاص	۱۵۵
الف) مباحث اخلاقی مداخله در بحران	۱۵۵
اصول اخلاقی در برقراری ارتباط با مراجع	۱۵۵
اصول اخلاقی در ارتباط با همکاران	۱۵۷

۱۵۷.....	اصول اخلاقی در ارتباط با جامعه.....
۱۵۸.....	اصول اخلاقی در ارتباط با خود.....
۱۵۹.....	اصول اخلاقی در ارتباط با پژوهش.....
۱۶۰.....	مسائل بین فرهنگی در بحران.....
۱۶۴.....	ب) موضوع های اخلاقی در مشاوره های بین فرهنگی.....
۱۶۹.....	فصل هشتم: موضوع های اخلاقی در آموزش و پژوهش.....
۱۷۳.....	موضوع های اخلاقی در تربیت مشاور و درمانگر.....
۱۷۷.....	موضوع های اخلاقی در تحقیق و پژوهش.....
۱۸۱.....	فصل نهم: اندر فتاری در مشاوره و روان درمانی.....
۲۱۱.....	فصل دهم: مباحث اخلاقی در راهنمایی.....
۲۳۹.....	فصل یازدهم: مشاوره - رد و ا - خانواده به عنوان حرفه ای مجزا.....
۲۸۹.....	منابع.....
۳۰۶.....	واژه نما.....
۳۱۱.....	موضوع نما.....
۳۱۵.....	یادداشت.....
۳۱۷.....	آثار دانژه.....

مقدمه

برای دقایقی وضعیت های زیر را تصور کنید. ممکن است در شرایط واقعی نیز با این موقعیت ها مواجه شده باشید یا با خواندن این موارد، شما نیز نمونه های مشابه آن را به خاطر بیاورید:

- یکی از همکاران به طور مکرر و به شیوه ای نامناسب درباره ی مراجعاتش صحبت می کند؛ به صورتی که دیگران نیز می توانند به راحتی صحبت های او را بشنوند و یا گفتن لطیفه درباره مراجعاتش برای او و عمو تریخ به حساب می آید و بنابر ادعای خود او این مسئله باعث می شود که ریدم را چندان سخت نگیرد.
- یک مراجع زن به شما می گوید که تو، پدر، مگر دیگری در معرض سوء استفاده جنسی قرار گرفته است. و به همین دلیل او بسیار مضطرب شده است.
- یکی از همکاران تان مدتی است با مراجع - مرد رابطه اجتماعی و رفت و آمد خانوادگی برقرار ساخته است. او این روش را یک روش مناسب و بتکامل تلقی می کند و اظهار می کند مراجعاتش از این وضع رضایت دارند. این در مانگ مقدس است که صرف وقت در روابط اجتماعی با مراجع، سطح بینش و خود آگاهی مراجع را بالا می برد و در عمل به او کمک می کند تا به گونه ای مؤثرتر در جلسه های درمانی شرکت نماید.
- همکار دیگری فراتر از تصور شما و ماورای شایستگی و صلاحیت آموزشی خود کار می کند. این همکار شما هیچ تمایلی به کار آموزی اضافی ندارد و نظارت کافی نیز بر کار او اعمال نمی شود. او مدعی است که بهترین روش برای یادگیری مشاوره و روان درمانی، از طریق کار با مراجعانی است که

مشکلات عجیبی دارند و نه کارآموزی تحت نظر مراجع ذی صلاح و شایسته - یکی از همکاران تان به شما می‌گوید که تقریباً تمام مراجعان از مشکلات جنسی رنج می‌برند و او از انواع مشکلات جنسی مراجعان خود تعریف می‌کند. وی از جلسه‌های مشاوره‌ی خود با مراجعان مطالبی را برای شما تعریف می‌کند که شما از شنیدن آن‌ها اکراه دارید و بررسی و کاوش در آن‌ها را شایسته این حرفه نمی‌دانید.

- درست زمانی که مراجع به شما اعتماد کافی پیدا کرد، او تصمیم می‌گیرد رازی را با شما در میان بگذارد و آن اینکه کار او توزیع مواد مخدر در دبیرستان‌های منطقه‌شان است. اگر گوید، برای افزایش درخواست مواد از شیوه‌های فریبده‌ای استفاده می‌کند و از شما می‌خواهد که این موضوع را در پرونده‌ی او ثبت نکنید و یا کسی در میان نگذارید. - صاحب حرفه‌ی دوره‌ی دانشجویی شما در شهر محل تحصیل تان، با شما تماس می‌گیرد و درخواست می‌کند تا یک آزمون هوش برایش پست کنید، او می‌تواند پس از اجرای آن نتیجه را برای شما بفرستد تا از وضعیت هوش فرزندش مطمئن شود.

- یک دانشجوی رشته‌ی تاریخ که رست دوره‌ی دانشجویی شماست در شرف ازدواج است. او میل دارد بدون اطلاع طرف مقابل وضعیت روانی‌اش را ارزیابی نماید. بنابراین از شما آزمون مناسب را درخواست می‌کند. مثلاً می‌خواهد تا آزمون MMPI را به او بدهید تا او در فرصتی مناسب از فاکتورهای مقابل آزمون بگیری و داده‌ها را برای تفسیر به شما تحویل دهد و ...

مطالب این کتاب به بررسی و بحث درباره موقعیت‌هایی مشابه را به بالا فوق می‌پردازد تا باید و نبایدهای اخلاقی در کار حرفه‌ای تعیین شود. یقیناً لازم است بحث درباره رفتارهای اخلاقی و غیر اخلاقی حرفه‌ی مشاوره و روان‌درمانی، داشتن شهامت است. مطالب و مباحثات این کتاب ممکن است برای برخی از خوانندگان ناخوشایند باشد. به هر حال، آن‌ها واقعیت‌های این حرفه به شمار می‌آیند. باید اصول و معیارهای اخلاقی حرفه‌های یاریگری مورد بحث، مجادله و تبادل نظر قرار گیرد و تکمیل شود. صحبت ما این است که تمام مشاوران و روان‌درمانگران باید از معیارهای اخلاقی و موارد غیر اخلاقی حرفه‌ی خود آگاه باشند. تخطی از این معیارها ممکن است به عملکرد آن‌ها آسیب بزند. هرچند در بسیاری از حرفه‌ها و نیز در حرفه‌ی مشاوره و روان‌درمانی در برخی کشورها، مباحث

اخلاقی و قانونی به هم پیوسته‌اند و وقتی در مانگ‌ری معیارهای حرفه خود را رعایت می‌کند، در واقع قوانین اجتماعی و حدود شرعی و قانونی را رعایت کرده است، اما در کشور ما هنوز قاضی دادگاه با استفاده از قوانین عادی و یا قوانین عمومی سایر مشاغل با تخلف‌های مشاوره و روان‌درمانی برخورد می‌کند و حرفه مشاوره و روان‌درمانی فاقد ضوابط قانونی تا این زمان است. البته سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره‌ی کشور در آینده‌ای نزدیک نظام‌نامه‌ی اخلاق حرفه‌ای را منتشر خواهد ساخت.

مشاوران و روان‌درمانگران باید از معیارهای موجود در کار حرفه‌ای خود پیروی کنند. آن‌ها برای مراجعان خود، الگویی به حساب می‌آیند و انتظار رعایت ملاک‌های حرفه‌ای و اخلاسی از آن‌ها بیشتر است، ضمن اینکه عدم رعایت این ملاک‌ها موجب ضرر و زیان‌هایی برای مراجعین است. افراد جامعه خواهند شد. به همکاران و تمام کسانی که در حوزه مشاوره و روان‌درمانی فعالیت می‌کنند، توصیه می‌شود که به طور دائم از قوانین حرفه خود مطلع شوند و مباحث حرفه‌ای را علانی و دایره‌ی توجه قرار دهند و در مورد موضوع‌های قانونی و اخلاقی با یکدیگر مشورت کنند. مشاورانی که با خردسالان، افرادی که اختیاری از خود ندارند، محکومان زندان‌ها و یا افرادی که قصد خودکشی داشته‌اند، کار می‌کنند توصیه می‌شود تا قوانین مرتبط با کار خود را بیاموزند زیرا اغلب مشاوران و روان‌درمانگران با جزئیات اطلاعات قانونی آشنا نیستند. بنابراین باید توصیه‌های اخلاقی و معیارهای قانونی این کتاب و سایر کتب مرتبط را فراگیرند و به کار بندند. آگاهی از مسئولیت‌ها و حقوق قانونی نه تنها به رابطه‌ی یاریگرانه کمک می‌کند، بلکه شما را از اشتباهات و غفلت و ناآگاهی می‌رهاند.

لازم است که مشاوران و روان‌درمانگران برای ارزش، شأن و منازات‌ها، احترام قائل باشند و برای حفظ و حمایت از حقوق اساسی انسان‌ها تلاش کنند، آن‌ها می‌توانند به دانش خود را در باره‌ی رفتار انسان افزایش دهند و به انسان‌ها کمک کنند تا درباره‌ی خود، دیگران شناخت حاصل کنند و تمام تلاش خود را برای رفاه انسان‌ها به کار گیرند. مهارت‌های یک مشاور یا روان‌درمانگر در راه اهدافی که منطبق با ارزش‌های انسانی است، باید به کار گرفته شود. مشاوران و روان‌درمانگران در ارتباط خود با مراجعان احساس آزادی می‌کنند و نیز آزادی لازم را در مسیر رشد در اختیار رشد کردن به مراجعین قرار می‌دهند. آن‌ها قبول دارند

که پذیرش مسئولیت این آزادی مستلزم دارا بودن صلاحیت‌های علمی، عینیت، کاربرد فنون درمانی و علاقه به نیازهای مراجعان است.

مشاوران موفق به طور مداوم برای بهبود و ارتقای فعالیت‌های حرفه‌ای خود لازم است تلاش کنند و از یافته‌های جدید مطلع شوند و در زمینه تحقیقات مورد نیاز مشارکت نمایند. رعایت معیارهای اخلاقی و تلاش برای دستیابی به اصول اخلاقی در سطحی بالاتر جزو ثایف یک مشاور و روان‌درمانگر به حساب می‌آید.

با وجود پیشرفت‌هایی که در زمینه مشاوره و روان‌درمانی در ایران به وجود آمده، هنوز هم رعایت اخلاقی به عنوان یک ماده‌ی درسی در برنامه‌های تربیت مشاور و روان‌مانگر در دانشگاه‌ها وارد نشده است. و تربیت درمانگران صرفاً به آموزش فنون حرفه‌ای محدود است و هنوز انجمن‌های علمی مشاوره و روان‌شناسی به اندازه کافی در جهت رشد حرفه‌ای و اخلاقی، شواغلان در این حرفه فعال نشده‌اند و جای موضوع‌های اخلاقی بین مباحث رشته‌های مشاوره و روان‌درمانی خالی است. در این کتاب بعضی از اصول اخلاقی و حرفه‌ای مشاور و روان‌درمانی مورد بحث قرار می‌گیرد؛ هدف این مباحث برانگیختن مشاوران و روان‌درمانگران برای تفکر بیشتر در این زمینه است تا پایه و اساس محکمی برای تصمیم‌گیری‌های اخلاقی به وجود آید. معمولاً مشاوران و روان‌درمانگران با موقعیت‌های مختلفی مواجه می‌شوند که نیاز به تصمیم‌گیری‌های اساسی دارد. در چنین مواقعی آشنایی و کاربرد اصول اخلاقی، اهمیت بیشتری می‌یابد. در بعضی از این موقعیت‌ها مشاوران و درمانگران با سؤالی مواجه می‌شوند که پاسخ‌دهی به آن ندارند و باید راه‌هایی را پیدا کنند تا برای مراجعان خود مفیدتر باشد. در این راستا باید به توجیهی از مشورت با همکاران و اساتید و یا کسب اطلاعات جدید از طریق مطالعه و جست‌وجای جدید و نیز شرکت در دوره‌های آموزشی و بازآموزی و آگاهی از عملکرد اخلاقی منطبق بر فرهنگ حاکم بر جامعه درمانگران می‌توانند، میزان اثربخشی خود را افزایش دهند.

عضویت در مراکز علمی مرتبط با حرفه‌ی مشاوره و روان‌درمانگری همچون انجمن‌های مشاوره و روان‌شناسی راه دیگری برای کسب آگاهی در زمینه‌ی موضوع‌های اخلاقی در این حرفه است. این مراکز و انجمن‌ها، اعضای خود را با اطلاعات جاری و معیاری اخلاقی آگاه می‌سازند.

آنچه در این کتاب به عنوان موضوع اخلاقی بیان می‌شود، نباید صرفاً به حافظه سپرده شود، بلکه باید با زندگی حرفه‌ای مشاور و روان‌درمانگر به طور کامل آمیخته شود. موضوع‌هایی که در اینجا آمده است ضوابط غیر قابل تغییر نیستند، بلکه قابل بررسی، بازنگری و توسعه‌اند. مشاوران، درمانگران و دانشجویان این رشته می‌توانند درباره این اصول اخلاقی بحث کنند. بنابراین، فقط مطالعه و یا گذراندن یک یا دو واحد درسی در این زمینه نمی‌تواند شاغلان، مشاوره و روان‌درمانی را برای تمام مدت خدمت حرفه‌ای، بیمه کند. بلکه هر از گاهی مراجعه به این مباحث برای آگاهی از معیارهای اخلاقی جدید ضرورت می‌یابد و می‌توان تجارب حرفه‌ای خود را با این موضوع‌ها منطبق ساخت. چنانچه درمانگر، مشاور در زمینه عملکرد اخلاقی، به یافته‌های تازه‌ای رسید، لازم است آن را به سایر همکاران خود اطلاع دهد، زیرا به میزان افزایش تجارب حرفه‌ای، ابعاد جدیدی نیز از موضوع‌های اخلاقی مطرح می‌شود. دانشجویان اغلب بر این باورند که همه‌ی مسائل قبل از شروع کار مشاوره و درمان باید برای آنان حل شده باشد؛ در حالی که موضوع‌های اخلاقی تغییرپذیرند و جهانی نیستند. البته این بدان معنا نیست که این موضوع‌ها قابل اعتماد نیستند و بی‌اعتبارند، بلکه معیارهای اخلاقی مطرح شده برگرفته از اصول روابط انسانی است. بنابراین، زیربنای ضوابط اخلاقی حرفه‌ای مشاوره و روان‌درمانگری در تمام مراکز، سازمان‌ها و انجمن‌های علمی از شباهت اساسی برخوردار است.

در سال‌های اخیر آگاهی عموم مردم و شاغلان مشاوره و روان‌درمانی از مسئولیت‌های اخلاقی و نقش آن در تسکین درد مراجعان افزایش یافته است. با توجه به اینکه گروه وسیعی از مردم به دلیل نیاز به خدمات مشاوره و روان‌درمانی به دنبال دریافت این خدمات هستند، اهمیت مسئولیت اخلاقی متخصصان دوچندان شده است و ضوابط و معیارهای اخلاقی در سمینارها، کنفرانس‌ها و کمیته‌هایی متشکل از متخصصان مورد بررسی قرار گیرد. کتاب حاضر در زمانی تدوین و ارائه شده است که مشاوره و روان‌درمانگری در کشور ما در اوج شکوفایی قرار دارد و انجمن‌های علمی این حرفه فعال هستند، سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره به تصویب نهایی رسیده و آغاز به کار کرده است، مجله‌ها و کتب علمی در این حوزه به طور گسترده‌ای افزایش یافته است و آموزش و تربیت مشاور و روان‌درمانگر در تمامی مقاطع تحصیلی کارشناسی،

کارشناسی ارشد و دکتری دیده می‌شود، ارائه خدمات مشاوره‌ای نیز در بسیاری از مناطق و شهرهای کشور دایر شده و اعتماد و اقبال عمومی نسبت به این حرفه رو به گسترش است. این درحالی است که مباحث اخلاقی در این حرفه هنوز گام‌های نخستین خود را برمی‌دارد و بسیاری از دانش‌آموختگان این حرفه، کوچک‌ترین اطلاعی از این مباحث ندارند. در چنین شرایطی کتاب حاضر تلاش می‌کند تا زمینه‌ی توجه جدی به موضوع‌های اخلاقی در مجامع علمی، دانشگاهی و در بین متخصصان حرفه‌ی مشاوره و روان‌درمانگری را فراهم سازد. در تدوین کتاب تلاش شده است تا از منابع و نوشته‌های موجود در این زمینه بهره گرفته شود. یقیناً مطالب این کتاب توانایی آن را دارد تا حس کنجکاوی متخصصان مشاوره و روان‌درمانگری را برانگیزاند و زمینه‌ی تفکر، بحث و پژوهش برای این گروه از متخصصان را فراهم کند. این همان هدف اصلی نویسنده است با این امید که نظرها، واکنش‌ها، دیدگاه‌ها و نتایج پژوهش علاقه‌مندان، به تکمیل شدن این مباحث در حرفه‌ی مشاوره و روان‌درمانگری منتهی شود.

مطالب کتاب در نه فصل تدویر شده است. در فصول اول تا چهارم درباره‌ی جایگاه اخلاق و اخلاق حرفه‌ای و صلاحیت متخصصان بحث شده است، این فصول به مباحث زیربنایی موضوع‌های اخلاقی و برخی اصول اساسی پرداخته است. فصل پنجم موضوع‌های اخلاقی در موقعیت‌های مختلف مشاوره و روان‌درمانگری از قبیل موقعیت‌های اجرای آزمون، برقراری رابطه و به کارگیری فنون را مطرح می‌کند، تا شاغلان این حرفه در فرایند کار خود متوجه آن‌ها را به کار گیرند. فصل ششم مباحث اخلاقی را در موقعیت‌های مشاوره و روان‌درمانی گروهی را مطرح می‌سازد، فصل هفتم مباحث اخلاقی را در کار مشاوره و روان‌درمانگری با مراجعان خاص از قبیل موقعیت‌های بحرانی و مراجعان بین فرهنگی بیان می‌کند و فصل نهم، به مبحث بدرفتاری و مباحث قانونی می‌پردازد.

در اینجا وظیفه خود می‌دانم از تمامی افرادی که در تدوین و آماده‌سازی این کتاب مرا

یاری کردند سپاسگزاری کنم؛ از همکاران عزیزم که نظرها و پیشنهادهای مؤثری ارائه کردند، دانشجویان خوب رشته مشاوره و روان‌شناسی که با نقد مباحث در کلاس‌های درسی به پربارتر شدن مطلب کمک کردند و سرکار خانم معصومه نجفی مقدم که در بررسی اسناد و مراجع آیات و روایات به ما یاری دادند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

خدا بخش احمدی

www.ketab.ir

پیشگفتار ویراست دوم

نیاز متخصصان، دانشجویان و مراکز علمی و خدمات مشاوره و روان‌درمانی نسبت به مباحث اخلاقی و رشد و توسعه پژوهش‌ها در این زمینه در چند سال اخیر قابل توجه است. از زمان اولین چاپ کتاب حاضر تا کنون، مؤلف توفیق یافت که در چندین کلاس کارشناسی ارشد این مباحث را همراه با دانشجویان مورد بحث و بررسی قرار دهد. در این زمینه تلاش شد تا نواقص موضوعات مورد بحث در کتاب و بررسی با اضافه کردن چند فصل به کتاب حاضر مرتفع شود. هرچند در درون سایر فصول موجود نیز نیاز به بازنگری و ارتقا و روزآمدسازی مباحث دیده می‌شد، ولی کار در این زمینه به فرصت‌های بعدی موکول شد. در این ویراست فصول مباحث اخلاقی در زوج و خانواده درمانی، مباحث اخلاقی در درمانی، مباحث قانونی اضافه شد امید می‌رود که این مباحث در بین دانشجویان و متخصصان مورد بحث قرار گیرد و نظرات خوبی به مؤلف منعکس شود مورد بهره‌برداری قرار واقع شود.

مطالب افزوده شده حاصل زحمات بسیاری از محققان، متخصصان و همکاران گرامی است که در هر فرصتی نظرات خود را با ما در میان گذاشتند و در این کار مرایای دادند. به ویژه دانشجویان خوبم سمانه نیکخواه، نازک حیدری، شایسته قرانی، زهرا کاشانی نسب، محمد بنوی، مریم جباری، نغمه ترابی، سیده مهری ریژک، منیر اخلاقی و به ویژه سرکار خانم شیوا اخوان‌راد که در این زمینه تلاش زیادی داشتند و در همه کسانی که به هر نحو در این کار مؤلف را یاری دادند، نهایت سپاسگزاری را دارم.

خدا بخش احمدی